

Một số vấn đề về quản lý hoạt động dạy học tích hợp môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường trung học cơ sở

Trương Việt Khánh Trang*

*TS. Trường ĐH Sài Gòn

Received: 6/5/2023; Accepted: 12/5/2023; Published: 15/5/2023

Abstract: *Managing integrated teaching activities has a very important role in active teaching and learning, expressed in goal management, planning, program content, organizational form and teaching methods, methods of testing and evaluating integrated in teaching activities of 6th Grade History and Geography in secondary school. Good management of integrated teaching activities will promote the effectiveness of teaching History and Geography for grade 6. Problems of management of integrated teaching and learning activities of History and Geography needs to be studied for appropriate solutions.*

Keywords: *Management, Integrated, Geographic History, 6th Grade*

1. Đặt vấn đề

Mục tiêu đổi mới GD được Nghị quyết số 88/2014/QH13 của Quốc hội quy định: “Đổi mới chương trình, SGK giáo dục phổ thông (GDPT) nhằm tạo chuyển biến căn bản, toàn diện về chất lượng và hiệu quả GDPT; kết hợp dạy chữ, dạy người và định hướng nghề nghiệp; góp phần chuyển nền giáo dục nặng về truyền thụ kiến thức sang nền giáo dục phát triển toàn diện cả về phẩm chất và năng lực, hài hoà đức, trí, thể, mỹ và phát huy tốt nhất tiềm năng của mỗi học sinh (HS).”

Dạy học tích hợp (DHTH) là xu hướng phổ biến của giáo dục tiếp cận phát triển năng lực, là nhu cầu PTNL, không chỉ áp dụng riêng với các môn Lịch sử và Địa lý mà các môn học khác cũng phải tính toán đến xu hướng này trong đó có môn Lịch sử và Địa lý. Để thực hiện có hiệu quả những mục tiêu và nhiệm vụ nêu trên, cần thiết phải có những biện pháp quản lý phù hợp và có tính khả thi cao.

Quản lý HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS cần được nghiên cứu để có những giải pháp thích hợp với các loại hình trường lớp và các vùng miền khác nhau.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Quan niệm về tích hợp

Tích hợp (Integration) có nguồn gốc từ tiếng La tinh: integration với nghĩa là xác lập lại cái chung, cái toàn thể, cái thống nhất trên cơ sở những bộ phận riêng lẻ. Từ điển Anh - Anh (Oxford Advanced Learner’s Dictionary): Kết hợp những phần, những bộ phận với nhau trong một tổng thể. Những phần, những bộ phận này có thể khác nhau có sự thích hợp với nhau.

Theo từ điển Giáo dục học: “Tích hợp là hành động liên kết các đối tượng nghiên cứu, giảng dạy, học tập của cùng một lĩnh vực hoặc vài lĩnh vực khác nhau trong cùng một kế hoạch dạy học” (Bùi Hiền, Nguyễn Văn Giao, Nguyễn Hữu Quỳnh, Vũ Văn Tảo, 2001). Tích hợp cũng có thể được hiểu là sự lồng ghép các nội dung cần thiết vào những nội dung vốn có của một môn học, thí dụ: lồng ghép nội dung giáo dục dân số, giáo dục môi trường....vào nội dung các môn học: Địa lý, Sinh học, Giáo dục công dân....xây dựng môn học tích hợp từ các môn học truyền thống

2.2. Dạy học tích hợp là gì

DHTH là định hướng dạy học giúp HS phát triển khả năng huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng,... thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau để giải quyết có hiệu quả các vấn đề trong học tập và trong cuộc sống, được thực hiện ngay trong quá trình lĩnh hội tri thức và rèn luyện kỹ năng (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2017).

DHTH là cách tiếp cận mà các nội dung giảng dạy được trình bày theo các đề tài hoặc chủ đề. Mỗi đề tài hoặc chủ đề được trình bày thành nhiều bài học nhỏ để người học có thể có thời gian hiểu rõ và phát triển các mối liên hệ với những gì mà người học đã biết. Có thể thấy rằng: DHTH là một quan niệm dạy học nhằm hình thành ở học sinh những năng lực giải quyết hiệu quả các tình huống thực tiễn dựa trên sự huy động nội dung, kiến thức, kỹ năng thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau.

2.3. Các mức độ tích hợp trong chương trình GDPT 2018

Theo tác giả Susan M. Drake (Susan M. Drake, 2007) và theo quan điểm của Forgyaty (Fogarty,

1991) có 4 dạng DHTH gồm: Dạng 1: Tích hợp trong nội bộ môn học (Intradisciplinary); Dạng 2: Tích hợp liên môn (Interdisciplinary); Dạng 3: DHTH đa môn (Multidisciplinary); Dạng 4. Tích hợp xuyên môn (Transdisciplinary).

2.4. Dạy học tích hợp trong giáo dục lịch sử và địa lý ở cấp THCS

Lịch sử và Địa lý là môn học bắt buộc, được dạy học từ lớp 6 đến lớp 9. Môn học gồm các nội dung giáo dục lịch sử, địa lý và một số chủ đề liên môn, đồng thời lồng ghép, tích hợp kiến thức ở mức độ đơn giản về kinh tế, văn hoá, khoa học, tôn giáo,... Các mạch kiến thức lịch sử và địa lý được kết nối với nhau nhằm soi sáng và hỗ trợ lẫn nhau. Ngoài ra, môn học có thêm một số chủ đề mang tính tích hợp, như: bảo vệ chủ quyền, các quyền và lợi ích hợp pháp của Việt Nam ở Biển Đông; đô thị – lịch sử và hiện tại; văn minh châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long; các cuộc đại phát kiến địa lý,...

- Tích hợp nội môn: Tích hợp nội môn được hiểu là tích hợp các nội dung thuộc cùng môn học theo các chủ đề, các chương, bài cụ thể nhất định. Đây chính là việc hệ thống hoá theo từng khối kiến thức, nhằm làm nổi bật tư tưởng chủ đạo của nội dung môn học. Tích hợp nội môn còn thể hiện ở cấu trúc môn học bảo đảm thuận lợi cho việc hệ thống hoá kiến thức môn học. Tích hợp trong khoa học Địa lý và trong dạy học Địa lý là tích hợp đa tầng và đa chiều, không đơn giản là tích hợp “song phương” giữa Địa lý và một môn học nhất định.

- Tích hợp lịch sử - địa lý trong nội dung cụ thể của chương trình Sự bổ sung lẫn nhau giữa tư duy lịch sử và tư duy địa lý khi học Lịch sử đòi hỏi học sinh biết đặt các sự kiện lịch sử trong các bối cảnh địa lý, biết đánh giá tác động của các nhân tố địa lý đối với tiến trình lịch sử. Ngoài ra còn có Tích hợp theo các chủ đề Chương trình có một số chủ đề tích hợp giữa lịch sử và địa lý với thời lượng phù hợp ở các lớp; và Kết hợp giáo dục các vấn đề xuyên môn (môi trường, giới, phát triển bền vững,...)

2.5. Quản lý HĐDHTH ở trường THCS

2.5.1. Khái niệm về quản lý và QLGD

Theo tiếng Hy Lạp thì quản lý là Manus (bàn tay). Điều này có thể hiểu nghĩa bóng của quản lý là một sự nắm vững một cái gì đó, nâng đỡ một cái gì đó để nó phát triển. Vì vậy, có thể hiểu rằng QL bao gồm “Quản” và “Lý”, tức là nắm chắc nhưng phải làm cho tổ chức được QL ngày càng phát triển.

Theo tiếng Anh: Quản lý - Management có nghĩa là sự điều tiết.

Theo Đại từ điển Tiếng Việt, NXB Văn hóa – Thông tin, 1999, thì quản lý là:

1, “Tổ chức, điều khiển hoạt động của một số đơn vị, cơ quan”

2, “Trông coi, gìn giữ và theo dõi việc gì”.

Trên cơ sở khái niệm quản lý nêu ở mục 1, có thể hiểu rằng “Quản lý GD” là sự quản lý trong lĩnh vực GD, bao gồm: Quản lý mục đích GD - Quản lý nội dung và chương trình GD - Quản lý người dạy (kể cả CBQL); quản lý người học - Quản lý PP và hình thức tổ chức GD - và Quản lý điều kiện GD (Bùi Đức Tú, 2020).

Quản lý có 4 chức năng cơ bản là: Kế hoạch hóa - Tổ chức - Lãnh (chỉ) đạo và kiểm tra, trên cơ sở ra quyết định đúng đắn, điều chỉnh linh hoạt và nắm bắt, xử lý thông tin chính xác, kịp thời. Vì vậy, có thể hiểu một cách khái quát là “Kê - Tổ - Đạo - Kiểm / Quyết - Điều - Thông”. “Kê - Tổ - Đạo - Kiểm” được coi là “Tứ trụ chức năng quản lý”.

Cụ thể như sau:

Kế hoạch: Căn cứ thực trạng ban đầu của tổ chức và căn cứ vào mục tiêu cần phải hướng tới để cụ thể hóa bằng những nhiệm vụ của tổ chức trong từng thời kỳ, từng giai đoạn. Từ đó, tìm ra con đường, biện pháp đưa đơn vị đạt được mục tiêu.

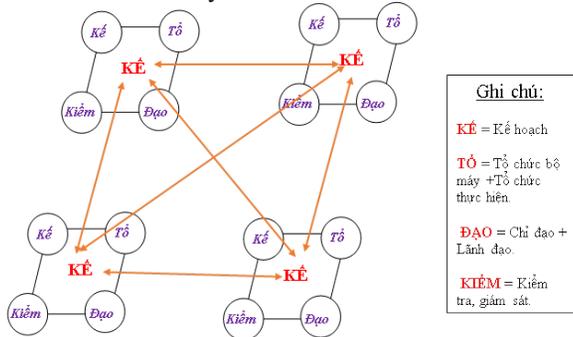
Tổ chức (tổ chức bộ máy và tổ chức hoạt động): Là quá trình thiết lập cấu trúc quan hệ giữa các thành viên, các bộ phận. Từ đó, CTQL tác động đến đối tượng quản lý một cách có hiệu quả nhất bằng cách điều phối các nguồn lực của tổ chức như nhân lực, vật lực và tài lực.

Lãnh (chỉ) đạo: Là sự tác động của CTQL nhằm điều hành tổ chức - nhân lực đã có của đơn vị vận hành theo đúng kế hoạch đã vạch ra. Lãnh đạo bao hàm cả liên kết, liên hệ, uốn nắn hoạt động của người khác, động viên, kích thích họ hoàn thành nhiệm vụ.

Kiểm tra: Là hoạt động của CTQL tác động đến khách thể quản lý thông qua một cá nhân, nhóm hay tổ chức để xem xét thực tế, đánh giá, giám sát thành quả hoạt động, đồng thời uốn nắn, điều chỉnh các sai sót lệch lạc.

Lưu ý: Nếu coi Kê - Tổ - Đạo - Kiểm như bốn phần việc (công tác) trong quá trình quản lý, thì mỗi phần việc đó cũng cấu thành bởi tứ trụ chức năng quản lý. Chẳng hạn, với LKH năm học, hiệu trưởng phải có kế hoạch cụ thể (KÊ) cho LKH năm học; phân công tổ chức nhân sự những ai tham gia LKH và tổ chức quá trình thực hiện việc LKH (TỔ); trong quá trình LKH năm học ấy, hiệu trưởng phải điều chỉnh những sai lệch (nếu có), những sự động viên

khích lệ, hướng dẫn (Đạo) và kiểm tra, giám sát việc thực hiện của từng cá nhân, từng bộ phận đang thực hiện LKH năm học để phát hiện những sai lệch (nếu có), những tình huống phát sinh của môi trường tự nhiên và xã hội (Kiểm). Có thể mô hình hóa điều này thành sơ đồ sau đây:

(Bùi Đức Tú, 2020)

Quản lý HĐDHTH môn Lịch sử và địa lý Lớp 6

Quản lý HĐDHTH ở trường THCS là những tác động có mục đích, có kế hoạch của CTQL đến tập thể GV, HS trong các HĐDHTH của nhà trường để đạt được mục tiêu dự kiến. Quản lý HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS là quá trình của CTQL thông qua việc xây dựng quy trình quản lý (kế hoạch thực hiện, nội dung chương trình giảng dạy, PP, phương tiện, cách thức tổ chức, KTĐG HĐDHTH) nhằm tích hợp kiến thức các Lịch sử và Địa lý, và quy trình kỹ thuật để giải quyết vấn đề gắn liền với thực tế nhằm hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực cho HS.

Các điều kiện hỗ trợ HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS

Cán bộ quản lý (CBQL): đặc biệt là hiệu trưởng, phải là người tiên phong trong quản lý HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6; CBQL là người phổ biến các văn bản; các hướng dẫn về HĐDHTH đến TCM và GV để có những chỉ đạo phù hợp với bối cảnh KTĐG.

Đội ngũ giáo viên (ĐNGV): DHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS phải có trình độ đạt chuẩn; được tập huấn về PP và cách thức tổ chức HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý, Thường xuyên học tập, nghiên cứu, bồi dưỡng để nâng cao trình độ, cập nhật thường xuyên các dữ liệu thông tin, số liệu mới trong quá trình giảng dạy môn Lịch sử - Địa lý;

Thiết bị dạy học (TBDH): TBDH tối thiểu môn Lịch sử và Địa lý bao gồm một số loại hình như sau: Các bản đồ giáo khoa treo tường (về thế giới, các khu vực, Việt Nam) phù hợp với nội dung từng chủ đề của từng lớp học và phù hợp với đặc điểm nhận

thức của HS; Các tập Atlas địa lý tự nhiên đại cương, Atlas địa lý các châu lục và Atlas địa lý Việt Nam, tập bản đồ lịch sử; Các tranh ảnh, các sơ đồ, lược đồ, các video được biên tập cho mục đích giáo dục, phù hợp với nội dung của từng chủ đề; Các phiếu học tập có các nguồn sử liệu; Mô hình hiện vật, tranh lịch sử, ảnh, băng ghi âm lời nói của các nhân vật lịch sử.

Cơ sở vật chất: Phòng học, bàn, ghế GV, HS về diện tích, số lượng, quy cách, kích thước, vật liệu, kết cấu, kiểu dáng, màu sắc phù hợp với lứa tuổi HS.... Bên cạnh đó, mỗi trường phải có một phòng bộ môn được trang bị đầy đủ TBDH chuyên dụng cho HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý

3. Kết luận

HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 là một quan niệm dạy học nhằm hình thành ở HS những năng lực giải quyết hiệu quả các tình huống thực tiễn dựa trên sự huy động nội dung, kiến thức, kỹ năng thuộc liên môn Lịch sử và Địa lý lớp 6. Quản lý HĐDHTH có một vai trò rất quan trọng trong HĐDHTH, được thể hiện ở quản lý mục tiêu, XDKH, nội dung chương trình, hình thức tổ chức và PPDH, phương pháp KTĐG HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS. Quản lý tốt HĐDHTH sẽ phát huy hiệu quả của HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6.

Để thực hiện tốt chủ trương tích hợp hai môn học này ở Lớp 6, cần phải tiến hành đồng bộ các biện pháp quản lý sau đây: Nâng cao nhận thức về vai trò và tầm quan trọng của HĐDHTH môn Lịch sử - Địa lý ở các trường THCS; Đổi mới XDKH DHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6; Linh hoạt trong tổ chức tập huấn bồi dưỡng chuyên môn cho GV trong HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6; Tăng cường sinh hoạt TCM theo các chủ đề định hướng DHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6 ở trường THCS; Đa dạng hình thức KTĐG HĐDHTH môn Lịch sử và Địa lý lớp 6.

Tài liệu tham khảo

1. Bùi Đức Tú (2020). *Đào tạo giáo viên THPT theo tiếp cận quản lý chất lượng tổng thể, hướng đến giáo dục trong CMCN 4.0*. Tạp chí TBGD, Số 216, trang 151. Hà Nội
2. Đỗ Thị Nghinh (2018). *Quản lý hoạt động dạy học các môn khoa học tự nhiên theo hướng tích hợp ở các trường THCS Huyện Mỹ Xuyên Tỉnh Sóc Trăng*. NXB ĐHSP, TP. Hồ Chí Minh.
3. Hà Thị Lan Hương (2015). *Dạy học tích hợp vì mục tiêu phát triển năng lực vận dụng kiến thức của học sinh*. Tạp chí Khoa học, Trường ĐHSP, Vol. 60, No. 6A, tr 91-96.